

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Brandskydd i flerbostadshus

Brandskydd i flerbostadshus

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Foto omslag: Johan Eklund

Produktion: Advant

Publikationsnummer: MSB1694 - augusti 2021

ISBN: 978-91-7927-105-3

Tidigare utgiven: MSB 0090-09

Brandskydd – något att ta på allvar

Många små delar bidrar till ett bra brandskydd. Tidig varning, fungerande utrymningsvägar och omedelbar utrymning kan vara skillnaden mellan ”bara en brand” och en katastrof.

De allra flesta bränder sker i bostäder och där sker också flest dödsbränder. Det omkommer ungefär 100 personer till följd av bränder i Sverige varje år, varav cirka 80 procent i bostäder. Många enkla åtgärder kan vidtas för att förhindra brand och minska konsekvenserna, exempelvis hade flera av de som omkommer i bränder överlevt om det hade funnits fungerande brandvarnare.

Denna broschyr riktar sig till hyresvärdar, bostadsrättsföreningar och andra som äger, förvaltar eller hyr ut boende och lokaler i flerbostadshus. Informationen beskriver kortfattat vilket ansvar olika parter har för brandskyddet. Den beskriver också de vanligast förekommande brandskyddsinstallationerna i sådana byggnader. Broschyren är tänkt som ett stöd i det systematiska brandskyddsarbete som bör bedrivas i byggnaden och ger förslag på hur fastighetsägare och fastighetsförvaltare kan arbeta med brandskyddet.

På MSB:s webbplats finns informationsblad¹ om brandskydd som till exempel kan delas ut till de boende eller anslås i trapphuset.

Denna broschyr kan laddas hem på www.msb.se. För frågor om brandskydd i flerbostadshus som inte finns besvarade i denna broschyr, kontakta oss på telefon 0771-240 240 eller via registrator@msb.se.

En brand växer snabbt

Vanligtvis växer en brand långsamt den första minuten. Sedan kan förloppet gå väldigt fort. På bara några minuter kan ett helt rum vara rökfyllt eller övertändning ske. Så snabbt kan inte räddningstjänsten vara på plats. Därför är det viktigt att ta brandsäkerheten på allvar. Följderna av en brand blir dessutom ofta kostsamma och besvärliga, även om man har försäkring. Även en mindre brand kan leda till stora konsekvenser, därför är det bäst om det inte börjar brinna alls.

1. *Skydda dig mot brand hemma*, publ.nr MSB871.
Skydda dig och dina grannar mot brand, publ.nr MSB 0112-09.

Innehåll

Brandskydd – något att ta på allvar	3
Definition	6
Kort om regler	6
Byggregler	6
Lagen om skydd mot olyckor	6
Övriga lagar	6
Vad innebär ansvaret för brandskyddet?	6
Systematiskt brandskyddsarbete i flerbostadshus	7
Ansvarsfördelning och organisation	7
Ägarens reglering av brandskyddet	8
Utbildning och information	8
Dokumentation	9
Kontroll och skötsel	9
Uppföljning	9
Brandskydd – installationer med mera	10
Brandvarnare	10
Utrymning	11
Utrymningsskyltar och nödbelysning	12
Brandbegränsningar	12
Släckutrustning	14
Räddningsväg och uppställningsplats	15
Övriga brandtekniska installationer	15
Stigarledningar	15
Brandgasventilation	16
Förvaring	17
Trapphus	17
Garage och förråd	18
Brandfarliga varor i flerbostadshus	18

Eldning, grillning och annan värmealstrande verksamhet	19
Eldstäder och röckanaler	19
Grillning	20
Grillning vid eldningsförbud	20
Verksamhet med stor brandrisk	20
Annat som är viktigt att tänka på	21
Anlagda bränder är vanligare än man tror	21
Skydd mot skador efter åsknedslag	21
Gemensamma lokaler som lånas eller hyrs ut	22
Solceller och laddning av elfordon	22
Exempel på sådant som kan regleras i hyresavtal eller andra avtal	23
Brandvarnare	23
Förvaring i allmänna utrymmen och i förråd	23
Heta arbeten	23
Grillning	23
Förslag på kontrollrutiner	24
Exempel på kontrollpunkter, månad eller kvartal	25
Brandcellsgräns	25
Utrymningsväg	25
Handbrandsläckare och inomhusbrandpost	25
Brandvarnare	25
Ordning och reda	26
Exempel på kontrollpunkter, årliga	26
Brandgasventilation	26
Stigarledning	26
Systemkontroll	26
Exempel på checklista, kvartal	27

Definition

För att klargöra vilka byggnader som broschyren handlar om kan det vara på sin plats att först definiera vad ett flerbostadshus är. Enligt terminologisentrum är det ett bostadshus med minst tre bostadslägenheter, och det kan även innehålla lokallägenheter. Men den här broschyren kan även ge viss vägledning om brandskyddet i andra typer av byggnader, som till exempel radhus.

Kort om regler

Byggregler

Vid uppförande eller ändring av en byggnad ställer plan- och bygglagen (2010:900), PBL, krav på att byggnaden ska ha de egenskaper som är väsentliga i fråga om säkerhet vid brand. En ändring kan vara fysisk, såsom en ombyggnation, men den kan även röra ändrad användning av en byggnad eller lokal. Vid frågor som handlar om att uppföra eller ändra en byggnad eller verksamhet är det kommunens byggnadsförvaltning som ska kontaktas. Om det skulle visa sig att en ändring är varken lov- eller anmälningspliktig måste hänsyn ändå tas till de tekniska egenskapskrav som finns i PBL. De kraven innefattar bland annat säkerhet vid brand. Några exempel på ändringar kan vara att installera en trapphiss eller att glasa in en balkong.

Enligt PBL får en byggnads egenskaper inte för-sämras över tid, det gäller även brandskyddet.

Lagen om skydd mot olyckor

När en byggnad börjar användas blir det i första hand lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO, som blir tillämplig för att ställa krav på brandskyddet. Ur brandsynpunkt kan denna lag även användas för att ställa krav på hur en byggnad används och på den verksamhet som finns där. Tillsynen utövas av kommunen. Vid tillsyn i ett flerbostadshus är det oftast de allmänna ytorna som omfattas, men det finns inget som hindrar att tillsyn utförs i en bostad. Enligt LSO ska kommuner, genom rådgivning och information, underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen.

Övriga lagar

Det finns även lagar som reglerar särskilda risker. I denna broschyr berörs främst lagen (2010:1011)

om brandfarliga och explosiva varor, LBE. Den innehåller bland annat säkerhetskrav för hante-ring av brandfarliga vätskor och gaser.

Vad innebär ansvaret för brandskyddet?

Enligt lagen² har den som äger en byggnad eller den som bedriver verksamhet där, det yttersta ansvaret för sitt brandskydd. Det innebär en skyldighet att i skäligen omfattning hålla utrustning för släckning av brand och livräddning vid brand och att i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

Det kan till exempel innebära att se till att bostäder har fungerande brandvarnare, under-hålla brandskyddet och informera boende.

För att ägaren ska uppfylla sitt ansvar enligt lag bör brandskyddsarbetet bedrivas på ett systematiskt sätt, vilket finns beskrivet i Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om systematiskt brandskyddsarbete (SRVFS 2004:3). Det finns företag som erbjuder stöd inom området systematiskt brandskyddsarbete. Sådana stöd kan vara bra, men det finns inga krav på en fastighetsägare eller förvaltare att skaffa sådana stödprodukter eller tjänster – kravet är att brandskyddet ska vara i skäligen omfattning.

Ansvaret för brandskyddet ligger både på den som äger byggnaden, det vill säga fastighets-ägaren eller bostadsrättsföreningen, och på dem som nyttjar byggnaden, exempelvis hyres-gästerna. Lagen uttrycker inte hur ansvaret för brandskyddet ska delas upp mellan ägaren och hyresgästen. Men normalt sett svarar ägaren för åtgärder som hör till byggnaden och dess fasta tillbehör medan hyresgästen svarar för att lägenheten används på ett ansvarsfullt sätt.

Initiativet till att reda ut vem som ansvarar för de olika delarna i brandskyddet tas lämpligen av ägaren. Vissa delar av ansvarsfördelningen regleras förslagsvis i hyresavtal eller andra avtal. Där kan även villkor om brandskyddet specificeras. Förslag på vad som kan regleras i hyresavtalet presenteras på sida 23.

2. Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, 2 kap. 2 §.

Dokumentation är vanligen en förutsättning för att brandskyddsarbetet ska fungera. Foto: Johan Eklund

Systematiskt brandskyddsarbete i flerbostadshus

Ett bra brandskydd består av flera olika delar och bygger på att både ägare och användare av byggnaden tar ansvar för det. För att se till att alla delar i brandskyddet fungerar över tid behöver brandskyddsarbetet bedrivas på ett systematiskt sätt. Ett sådant arbete i ett flerbostadshus behöver inte vara särskilt komplicerat. Det viktigaste är att utarbeta en ansvarsfördelning och att skapa rutiner för att tillgodose alla delar i brandskyddet.

Ansvarsfördelning och organisation

Som tidigare nämnts bör ansvarsfördelningen mellan fastighetsägaren och de boende klargöras. För att ägaren ska kunna hantera sitt ansvar för brandskyddet behövs vanligen en tydlig ansvarsfördelning för detta i förvaltningen av byggnaden. Det är till exempel lämpligt att ägaren utser en brandskyddsansvarig, det vill säga någon som samordnar brandskyddet i byggnaden. Exempel på arbetsuppgifter för brandskyddsansvarig kan vara att se till att brandskyddet sköts enligt fastslagna rutiner och regler, att instruktioner för exempelvis kontroll av installationer

finns och följs samt att de boende informeras om brandskyddet. Rollen som brandskyddsansvarig innebär inget formellt juridiskt ansvar, det är ägaren eller nyttjanderättshavaren som har det ansvaret.

Det behövs också en tydlig och dokumenterad ansvars- och uppgiftsfördelning för skötseln av byggnadens brandskyddsinstallationer. Bland annat måste det vara uppgjort vem som kontrollerar och utför service på de olika installationerna och vem man vänder sig till om man upptäcker en brist som behöver rättas till. Vissa delar, exempelvis service av brandsläckare och brandgasventilation, kan ordnas genom serviceavtal med en entreprenör. Hur en brandskyddsorganisation bäst byggs upp på påverkas av byggnadens storlek, hur många och komplicerade brandskyddsinstallationer som finns och fastighetsägarens organisation. Om det är ett litet flerbostadshus med ett brandskydd som inte är så komplicerat kanske den som samordnar brandskyddet också är den som kontrollerar det. Samma person kanske även svarar på frågor från och informerar de boende om brandskyddet.

Ägarens reglering av brandskyddet

För att i möjligaste mån förebygga brand bör det finnas särskilda villkor och rutiner för brandskyddet i byggnaden. Det är exempelvis lämpligt att helt undvika lösa föremål i trapphus eller bestämma regler för förvaringen. Det kan även behövas information om eldstäder får användas och i så fall på vilket sätt. Regler kan också behöva formuleras om var olika typer av grillar får användas och om det finns särskilda krav på hushållens förvaring av brandfarliga varor. I de fall som det bedrivs verksamheter med särskilda risker i byggnaden, såsom arbete med vinkelslipar, svetsning eller hantering av brandfarliga varor, blir behovet av villkor särskilt stort.

Visst underhåll av brandskyddet kan ordnas genom serviceavtal med en entreprenör. Foto: Pavel Koubek

Utbildning och information

En viktig del i brandskyddsarbetet är att alla berörda får den utbildning och information som behövs, så att de har tillräckliga kunskaper om brandskyddet. Det kan exempelvis vara lämpligt att brandskyddsansvariga går en kurs i systematiskt brandskyddsarbete. Den som sköter drift och underhåll av olika brandskyddsinstallationer behöver också ha rätt kunskaper.

De boende behöver också ha kunskaper om brandskyddet. De måste till exempel känna till de brandskyddsregler som gäller och hur de lämpligast går tillväga vid en brand i byggnaden. Det är också lämpligt att informera om hur fastighetsägaren eller fastighetsförvaltaren arbetar med brandvarnare i bostäderna och vilket ansvar de boende har.

Brandskyddet kan bli bättre om man hjälps åt. Därför kan det vara lämpligt att uppmana de boende att meddela om de ser brister i brandskyddet, exempelvis felaktiga eller uppställda branddörrar, föremål i trapphuset eller trasiga utrymningsskyltar. Det ska på ett tydligt sätt framgå vem de ska meddela om eventuella brister.

Information till de boende kan spridas på olika sätt. Vissa delar kan meddelas via anslag i trapphuset. Andra är mer lämpade för hyresavtalet eller för digitala eller utskrivna informationsblad, som lämnas eller skickas till de boende i samband med inflyttning och sedan med viss regelbundenhet. Bland annat kan hyresvärden, exempelvis i adventstider, påminna om att testa brandvarnare och att vid behov byta batterier, samt påminna om vikten av att tänka på brandrisken vid matlagning och vid användning av levande ljus. Möten med bostadsrättsföreningen eller hyresgästmöten kan också vara bra tillfällen för att prata om brandskyddet.

Dokumentation

En av förutsättningarna för att ett systematiskt brandskyddsarbete ska fungera är att det dokumenteras. Dokumentationen ska vara ett stöd i brandskyddsarbetet, så att det finns möjlighet att hålla ordning på ansvarsfördelning, utbildningar, skötsel av installationer, information till de boende och så vidare. Dokumentationen behövs också för att säkerställa att kunskapen om brandskyddet och brandskyddsarbetet finns kvar om personal med brandskyddsansvar slutar, eller om styrelsen i en bostadsrättsförening byts ut. Vad som behöver dokumenteras, samt hur och i vilken omfattning, avgörs av den som förvaltar fastigheten, ofta i samråd med ägaren.

En viktig del i dokumentationen är en beskrivning av byggnadens tekniska brandskydd. Genom att samla information om vilka brandskyddsinstallationer som finns i byggnaden, samt var de är placerade, vet man vad som behöver kontrolleras och underhållas. En sådan lista kan underlätta när brandskyddet ska kontrolleras.

En brandskyddsdokumentation kan vara ett bra underlag till ett systematiskt brandskyddsarbete. Sedan 1994 har det funnits krav i byggreglerna på att en brandskyddsdokumentation ska upprättas vid uppförande eller vid vissa ändringar av en byggnad. En brandskyddsdokumentation består oftast av text och ritningar. Även för byggnader uppförda innan kravet på brandskyddsdokumentation infördes kan det finnas handlingar som beskriver brandskyddet på en viss nivå.

Om det helt saknas beskrivningar om brandskyddet är det lämpligt att ta fram sådana som ett stöd till brandskyddsarbetet. Om fastighetsägaren eller förvaltaren inte själv har de kunskaper som krävs för detta kan det vara lämpligt att anlita en brandkonsult.

Kontroll och skötsel

För att säkerställa att brandskyddsinstallationer fungerar måste de kontrolleras och skötas. För det krävs rutiner. Exempel på frågor som kan behöva redas ut är:

- Vilka installationer behöver kontrolleras och skötas?
- Vilka övriga kontroller behövs, utöver de som rör brandskyddsinstallationerna?
- På vilket sätt och hur ofta behöver kontroller ske?
- Vem ansvarar för att utföra kontrollerna och hur dokumenteras de?
- Hur rapporteras brister som upptäcks vid kontrollerna?
- Hur ser vi till att brister som upptäcks vid kontrollerna åtgärdas?

Intervall för kontroller och skötsel bestäms lämpligast utifrån riskbild och enligt anvisningar från leverantörerna av brandskyddsinstallationerna. Vanliga kontrollintervaller är månad, kvartal och år.

För att kontroller av installationer ska ske på rätt sätt, och för att veta om de har genomförts, bör det finnas dokumentation för detta. Exempel på hur olika kontrollrutiner kan se ut och hur de kan journalföras finns längst bak i broschyren.

Uppföljning

I ett systematiskt brandskyddsarbete ingår också att regelbundet, exempelvis vid en bestämd tidpunkt årligen, följa upp hur brandskyddsarbetet har fungerat och vid behov förbättra det. Skulle det ske ett brandtillbud i byggnaden bör erfarenheterna från det tas tillvara för att förhindra att liknande händer igen. Åtgärder bör göras så fort som möjligt för att åstadkomma en förbättring. Hos en större hyresvärd kan det vara lämpligt att ha någon form av systematisk tillbudsrapportering. På så sätt fångas sådant upp som bara händer någon enstaka gång i respektive byggnad, men som sker upprepade gånger sett till hyresvärdens totala antal byggnader.

Brandskydd – installationer med mera

Nedan beskrivs några delar av brandskyddet som är eller kan vara aktuella i flerbostadshus. Först och främst bör det nämnas att det vanliga grundskyddet i en bostad räcker för de allra flesta personer vid en brand. Många av de som har omkommit till följd av bränder har haft försämrade möjligheter att reagera eller agera. Det handlar oftast om äldre personer eller personer med funktionsnedsättningar, som av till exempel fysiska eller medicinska skäl inte snabbt kan sätta sig i säkerhet vid brand. I många fall finns rökning eller alkohol med i bilden. Information om hur skyddet kan stärkas hos riskutsatta personer finns i en broschyr om stärkt brandskydd.³

Om du som fastighetsägare eller förvaltare är orolig för en person som du tror har en högre risk för eller vid brand så kan du uppmana personen att stärka sitt brandskydd. Om personen inte själv kan ordna sitt brandskydd kan hon eller han vända sig till kommunens biståndshandläggare.

Brandvarnare

Fungerande och rätt placerade brandvarnare varnar snabbt och räddar liv.

Sedan 1999 har det funnits krav i byggreglerna på att brandvarnare ska finnas i alla nyproducerade bostäder. Egentligen är det en tidig upptäckt och varning som krävs vid brand, men i en vanlig bostad bör det ske med hjälp av brandvarnare. I dessa fall är brandvarnaren en byggprodukt vilket innebär att fastighetsägaren ansvarar för att fungerande sådana finns.

Enligt Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om brandvarnare i bostäder (SRVFS 2007:1) bör det finnas brandvarnare i alla bostäder för tidig varning vid brand. Det allmänna rådet gäller alla bostäder, oavsett när byggnaden är uppförd eller senast ändrad.

Brandvarnare bör vara CE-märkta enligt SS-EN 14604.

Det bör finnas minst en brandvarnare i varje bostad. I många bostäder behövs dock fler brandvarnare än så för att tidigt upptäcka och varna vid brand. Faktorer som kan påverka antalet brandvarnare som behövs är bostadens storlek, stängda dörrar, olika takhöjder eller annat som hindrar eller fördröjer röken från att nå brandvarnaren.

En brandvarnares övervakningsområde är cirka 60 kvadratmeter, dessutom kan det vara lämpligt att avståndet mellan brandvarnare inte överstiger 12 meter. Om bostaden har flera våningsplan bör det finnas brandvarnare på varje våning. Brandvarnare monteras i taket, minst 50 cm från närmaste vägg, och med hänsyn till var eventuella ventilationsdon är placerade. Sätt upp brandvarnare i eller intill sovrum, och gärna nära kök där det är

Det bör finnas minst en fungerande och lämpligt placerad brandvarnare i varje lägenhet. Foto: Johan Eklund

3. Alla tar sig inte ut lika snabbt. Tyvärr tar bränder ingen hänsyn till det. MSB1669

vanligt att bränder inträffar. Undvik helst att placera brandvarnare i kök eller badrum, där risken för oönskade larm är stor.

Behovet av tidig varning måste även vara tillgodosett för personer med nedsatt hörsel. Det kan exempelvis ske genom att komplettera larmet med vibrationssignal och ljussignal. Regionen kan hjälpa den boende att skaffa sådana hjälpmedel, exempelvis genom att personen kontaktar en hörcentral.

Det finns framförallt två olika typer av brandvarnare på marknaden – optiska och joniserande. Vilken typ man väljer är inte viktigt, båda varianterna larmar i ett tidigt skede.

Om man inte har avtalat något annat bör fastighetsägaren ansvara för att installera brandvarnare och hyresgästen ansvara för skötseln, så som batteribyte, testning och rengöring.

Utrymning

Grundkravet för bostäder är att det ska finnas två av varandra oberoende utrymningsvägar. Är en väg blockerad av branden måste det finnas ett alternativ. I hus med upp till åtta våningar utgör normalt trapphuset den ena utrymningsvägen. Den andra utgörs oftast av en balkong eller ett fönster som räddningstjänsten kan nå med sin stegutrustning.

I hus med fler än åtta våningar finns oftast bara en utrymningsväg och den utgörs av trapphuset. Detta kan även vara aktuellt i lägre flerbostadshus, om räddningstjänsten inte kan utgöra den alternativa utrymningsvägen genom sina stegar. Om trapphuset utgör den enda utrymningsvägen från bostäder finns särskilda krav på trapphusets utformning, så att till exempel brandrök inte ska kunna spridas. Även om brandskyddet är mycket viktigt i alla flerbostadshus är det om möjligt ännu viktigare i flerbostadshus där räddningstjänsten inte har möjlighet att nå de översta lägenheterna med sin stegutrustning.

Det är viktigt att dörrar till trapphuset, som lägenhets-, vinds- och källardörrar, sluter tätt. Det är även viktigt att dörrstängare till

branddörrar mellan exempelvis trapphuset och vinden samt mellan trapphuset och källaren fungerar.

Trapphuset är en viktig del av brandskyddet i ett flerbostadshus och det ställs höga krav på utrymmets brandskydd när byggnaden uppförs, bland annat på ytskiktet. För att trapphus ska fylla sin funktion som utrymningsväg ska det vara fritt från föremål som hindrar utrymning. Framkomligheten är livsviktig. Läs mer om förvaring på sida 17.

I vissa flerbostadshus finns loftgångar utanför lägenheterna. Loftgångar är att betrakta som utrymningsvägar, och där kan det finnas samma krav som för trapphus i fråga om förvaring av föremål.

Utrymnings säkerheten är viktig i alla typer av utrymmen. Även från gemensamma tvättstugor behövs två av varandra oberoende utrymningsvägar. I vissa fall är detta ordnat genom att tvättstugan ingår som en del i en större brandcell (läs mer om brandceller på nästa sida) med tillgång till två av varandra oberoende utrymningsvägar, exempelvis via en korridor utanför utrymmet. I vissa fall räcker det med en enda utrymningsväg från tvättstugan, men det är endast godtagbart om tvättstugedörren leder direkt till gata eller motsvarande och om utrymningsvägen är synlig från huvuddelen av lokalen.

I vinds- och källarutrymmen förväntas människor enbart vistas tillfälligt. Här räcker det i de flesta fall med en utrymningsväg. Om det bara finns en utrymningsväg får avståndet till vinds- eller källartrappan inte vara mer än 30 meter. Men om det på vinden eller i källaren vistas personer mer varaktigt är det oftast inte tillräckligt med en enda utrymningsväg.

Om användningen av lokaler ändras från tillfällig till varaktig vistelse ska brandskyddet vägas in och eventuella åtgärder vidtas. Detta sker inom ramen för ändrad användning enligt PBL. Läs mer om byggreglerna på sida 6.

Utrymningsskyltar och nödbelysning

Utrymningsskyltar är till för att vägleda utrymmande personer mot utgångarna. I flerbostadshus krävs sådana normalt bara i svårorienterade lokaler, som i tvättstugor och källare, om dagsljusinsläppet inte räcker för att man ska hitta ut om lamporna släcks. Kravet har sin grund i byggreglerna. Utrymnings-skyltarna bör utgöras av gröna skivor med vita symboler, som är genomlysta eller belysta i både normalfallet och vid strömavbrott.

I trapphus i flerbostadshus med fler än åtta våningar ska det finnas nödbelysning. Den tänds om den vanliga belysningen slutar fungera, exempelvis vid strömavbrott.

Brandbegränsningar

Ett flerbostadshus är indelat i olika utrymmen mellan vilka en brand inte ska kunna sprida sig vidare inom en viss tid, så kallade brandceller. Varje lägenhet ska vara en egen brandcell och dimensionerad för att stå emot brand- och rökspridning mellan lägenheterna i minst en timme. Dörrar mellan de olika brandcellerna kallas branddörrar och är konstruerade för att tillsammans med tillhörande karm begränsa brandspridning. Oftast är alla dörrar som vetter mot trapphuset branddörrar, såsom dörrar till lägenheter, källare och vind.

För att brandspridning mellan brandceller ska hindras är det viktigt att dörrarna hålls stängda. Därför är vanligen dörrar till vind och källare försedda med dörrstängare. Branddörrar, med undantag för lägenhetsdörrar, bör förses med skyltar som uppmanar till att hålla dörrarna stängda. Om det är en förutsättning för brandskyddet kan även portar, luckor och fönster behöva vara brandavskiljande.

Observera att brandavskiljande konstruktioner i äldre flerbostadshus i trä vanligtvis har sämre brandmotstånd än i nyare flerbostadshus. Det kan till exempel snabbt brinna igenom en tunn spegeldörr i trä. Har dörren dessutom glasrutor kan branden sprida sig ännu fortare. I framförallt äldre byggnader kan det därför vara nödvändigt att göra förstärkningsåtgärder. Det kan handla om att byta ut lägenhetsdörrar om det är möjligt med hänsyn till andra krav, såsom kulturskydd, eller förstärka dem. Förstärkning kan göras på flera olika sätt. Vilka åtgärder som behövs och som är lämpliga beror på de ursprungliga förutsättningarna. Innan åtgärd väljs bör man ta reda på vilket skydd befintliga dörrar kan antas ge och därefter välja de förstärkningsåtgärder som åtgärdar bristerna. Sådana bedömningar kräver vanligen brandteknisk kompetens. I fråga om kulturbyggnader får ändringar oftast inte göras utan tillstånd från länsstyrelse eller annan ansvarig myndighet.

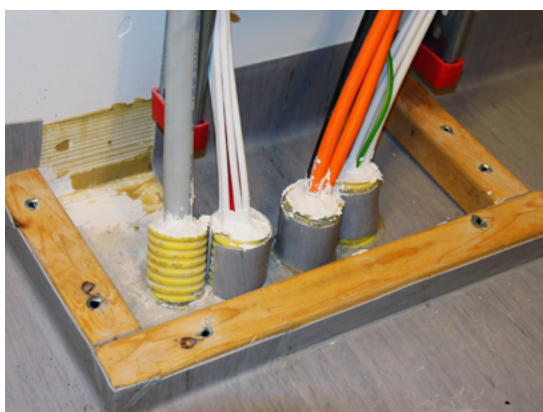

När det brinner får det inte uppstå tveksamheter kring var man kan ta sig ut. Svårorienterade utrymningsvägar i flerbostadshus ska vara markerade med utrymningsskyltar. Foto: Johan Eklund

Det är viktigt att branddörrar hålls stängda. De får inte ställas upp med kilar eller dylikt. Foto: Johan Eklund

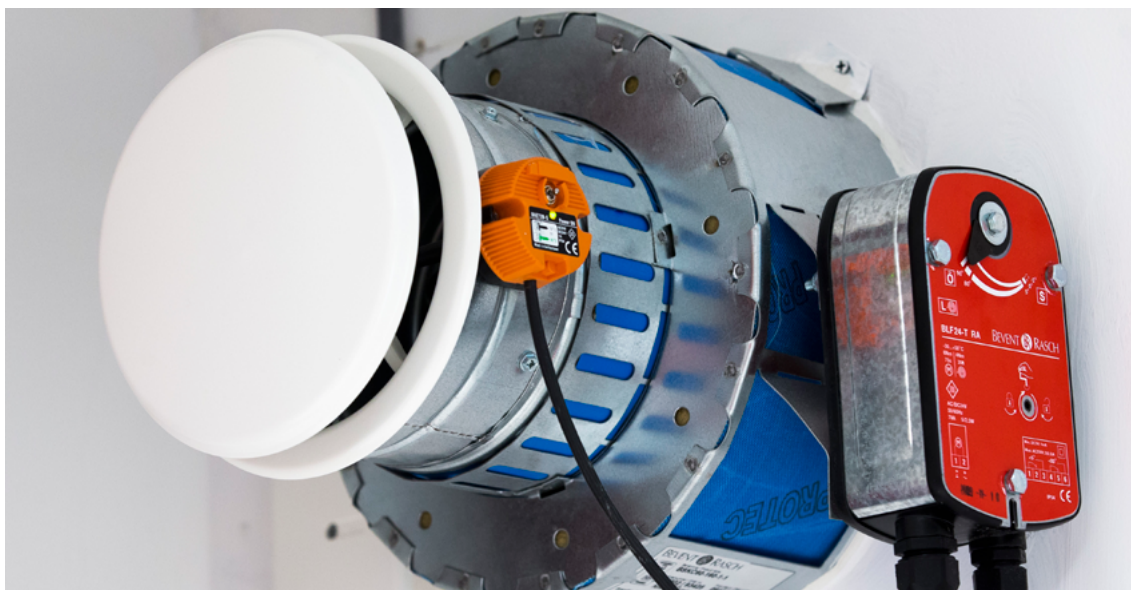
Genom hål och genomföringar i brandcellsgränser kan rök och brand snabbt spridas. Hål som görs i brandcellers väggar, tak och golv, exempelvis för dragning av el, fiber eller vatten, måste därför brandtätas. Brandtättningsprodukter är vanligen inte anpassade för alla typer av genomföringar eller konstruktioner, därför är det viktigt att tätning görs fackmannamässigt och i enlighet med leverantörens anvisningar. I de fall obrännbara rör byts mot brännbara rör kan det behövas brandtättningsprodukter som tätar om rören brinner av. Det finns exempelvis produkter som expanderar vid brand och klämmer ihop rör.

I en brandcellsgräns måste hål eller genomföringar för exempelvis ledningar eller rör brandtätas. Foto: MSB

Ventilationen är också viktig att beakta i fråga om brand- och rökspridning mellan brandceller. I flerbostadshus är det vanligt att fläktar i ventilationssystemet fortsätter att gå vid brand, för att brandröken inte ska kunna spridas vidare. Men det finns även andra lösningar som förhindrar brandspridning via ventilationen, som brand-/brandgasspjäll. Oavsett lösning är det viktigt att det finns rutiner för kontroll och skötsel av ventilationsbrandskyddet, så att skyddet mot brandspridning fungerar.

Vinden på ett flerbostadshus kan vara uppdelad i olika sektioner för att en brand där ska kunna begränsas. Sådana sektioner är även vanliga i radhus. Sektionerna måste vara täta och ansluta mot yttertaket för att fylla sin funktion vid brand. Det är även vanligt att taket närmast sektioneringarna är klädda med särskilda skivor för att begränsa risken för brandspridning. Sådana skivor behöver vara fastsatta och hela för att ge avsedd effekt vid brand. Vidare kan det ibland finnas hål eller otäta genomföringar i sektioneringar på vindar, men för att branden ska kunna begränsas måste dessa vara brandtätade i den brandtekniska klass som krävs.

Brand-/brandgasspjäll kan vara en del av ventilationssystemets funktion vid brand. Rutiner för kontroll och skötsel behövs. Foto: Johan Eklund

Med brandvägg avses en särskild vägg med syftet att skydda mot brandspridning mellan byggnader eller mellan olika delar av en större byggnad. Brandväggar är i många fall lätta att identifiera då de vanligen sträcker sig ovanför taket.

Tips!

Om byggnaden har en brandsektionerad vind är det lämpligt att ha skyltar med texten "Sektionering på vinden" uppsatta på fasaden där sektioneringarna finns. Då kan räddningstjänsten enklare lokalisera dem vid en insats.

Brandsläckare och brandfilt. Foto: Johan Eklund

Släckutrustning

Släckutrustning är en viktig del av brandskyddet. Vilken typ av utrustning som är lämpligast varierar från fall till fall. Först och främst rekommenderar MSB att det finns brandsläckare med 6 kg pulver och brandfilt som är 120x180 cm i varje bostad. MSB rekommenderar att pulversläckaren har minst följande effektivitetsklass: 43A 233B C.

Det kan även vara lämpligt att ha släckutrustning i tvättstugor och i vissa fall också i trapphus, i källare och på vindar. Ett exempel på när brandsläckare kan vara överflödiga i ett trapphus är då respektive lägenhet är försedd med släckare. Även i garage rekommenderas pulversläckare eftersom pulver är effektivt mot motorbränder. Även bränder i mindre batterier av lägre kapacitet, såsom i hoverboards och liknade, går bra att släcka med pulversläckare, eller vatten. Faktum är att pulver fungerar på de flesta typer av bränder.

Vid stöldrisk finns särskilda skåp som brandsläckare kan placeras i. Andra alternativ kan vara inomhusbrandposter, det vill säga vattenslangar på rullar, som ofta är placerade i skåp. Inomhusbrandposter kan ge ett gott skydd, men de kan vara kostsamma att installera i efterhand i en byggnad.

Räddningsväg och uppställningsplats

Eftersom utrymning i vissa fall måste ske via balkong eller fönster, finns det ibland särskilda räddningsvägar och uppställningsplatser i anslutning till byggnaden. De är till för att till exempel räddningstjänstens stegbil ska kunna komma fram och ställas upp, så att stegen når de lägenheter som behöver evakueras. För att räddningstjänsten ska kunna bistå med utrymningen och kunna göra en effektiv släckinsats måste räddningsvägar och uppställningsplatser vara åtkomliga och framkomliga.

En räddningsväg kan även behövas om avståndet från gatunätet till en byggnad överstiger 50 meter. Åtkomligheten för räddningstjänsten regleras i byggreglerna.

Containers och tillfälligt parkerade bilar blir lätt ett problem i en akut situation om de är felaktigt placerade. Därför är det viktigt att räddningsvägarna alltid är väl uppmärkta och fria från hinder samt att de hålls snöröjda under vintern. Det finns inget som hindrar att en räddningsväg förses med en låst bom, men då är det viktigt att räddningstjänsten lätt kan låsa upp bommen. Ett alternativ är att använda ett lås som går att låsa upp med en så kallad brandkårsnyckel.

Om det är tveksamt om räddningstjänsten kan komma intill byggnaden för att genomföra en räddningsinsats bör de kontaktas för samråd.

Övriga brandtekniska installationer

Stigarledningar

Många flerbostadshus har även andra former av brandtekniska installationer. En sådan är stigarledning, som kan användas av räddningstjänsten vid en brand i byggnaden. En stigarledning kan spara värdefull tid då brandslangar inte behöver dras ända från bottenvåningen och upp till utrymmet där det brinner, istället kopplas vattnet in nedtill i eller vid trapphuset. Oftast nås stigarledningarna från trapphuset. Stigarledningar installeras vanligen i samband med att byggnaden uppförs eller ändras, om byggnaden är högre än 8 våningar. Det förekommer tyvärr att luckor saknar märkning, är övermålade och därmed svåra att både se och öppna eller att det finns andra fel på dem. Det är viktigt att en stigarledning fungerar om den behöver användas vid brand, se därför till att det finns rutiner för kontroll och skötsel.

Bom som kan låsas upp med brandkårsnyckel. Foto: MSB

Brandgasventilation

En annan brandteknisk installation som kan finnas i ett flerbostadshus är brandgasventilation. Det kan vara rökluckor eller fläktar som används för att släppa eller trycka ut brandrök ur exempelvis trapphus, källare och garage. Det är viktigt att rökluckor hålls fria och att de inte blockeras inifrån eller utifrån, exempelvis med skräp, cyklar eller bilar. Buskar i närheten av platsen där brandgasventilationen utmynnar i det fria bör hållas nerklippta, främst för att räddningstjänsten ska kunna lokalisera luckorna men även för att minska risken för antändning om lågor slår ut genom dem.

För att räddningstjänsten snabbt ska kunna lokalisera rökluckor vid en räddningsinsats kan det vara lämpligt att markera öppningsanordningar eller liknande med särskilda skyltar, detta gäller även stigarledningar. Exempel på skyltar finns på sida 24.

Det finns olika typer av rökluckor på marknaden som kan aktiveras/öppnas på olika sätt. Det händer tyvärr att underhållet av dessa anordningar glöms bort. Bland annat kan vajrar till rökluckor gå av, dessutom åldras exempelvis gasfjädrar och batteribackup. Defekta gasfjädrar kan innebära att uppåtgående luckor inte trycks upp när de ska öppnas. Otillräcklig batterikapacitet kan göra att luckorna öppnas oavsiktligt vid ett strömavbrott. Oavsett typ av rökluckor eller annan brandgasventilation – se till att det finns rutiner för kontroll och skötsel.

I ett trapphus kan ett öppningsbart fönster på översta våningsplanet och minst vartannat våningsplan fungera som brandgasventilation. Det är en ganska vanlig lösning för brandgasventilation i ett flerbostadshus. För att minska risken för att någon faller ut genom fönstren kan exempelvis galler monteras. Se samtidigt till att brandgasventilationen inte åsidosätts.

I taket syns en uppåtgående röklucka. Rökluckor används för att vädra ut brandrök. Se till att rökluckorna provas och servas regelbundet, förslagsvis årligen. Foto: MSB

Vissa rökluckor kan öppnas med hjälp av en tryckknapp. Öppningsanordningen är oftast placerad vid entrén. Foto: MSB

Förvaring

Trapphus

Förvaring av brännbara föremål ökar risken för anlagda bränder. Vid en brand kan det bildas stora mängder rök som försvårar eller omöjliggör utrymning genom trapphuset om brand anläggs där. För att fylla sin funktion som utrymningsväg ska därför trapphuset vara fritt från föremål som blockerar eller riskerar att blockera utrymningsvägen. Trapphuset ska även hållas fritt från brännbara föremål, som barnvagnar, tidningspapper, kartonger och liknande. Det bästa är att hålla trapphuset helt fritt från föremål. Men en mindre mängd brännbara föremål utgör vanligen inga problem ur brandsynpunkt, som små dörmattor eller dörrkransar vid lägenhetsdörrarna. Julgranar och brännbara dekorationer är olämpliga att ha i ett trapphus. Enstaka blommor på exempelvis fönsterbänkar i trapphuset utgör vanligen inget problem ur brandsynpunkt. Se dock till att fönster avsedda som brandgasventilation kan öppnas av räddningstjänsten vid en insats.

Då en elrullstol (och liknande utrustning) kan utgöra ett viktigt stöd för en person som har en funktionsnedsättning behöver utrustningen ha hög tillgänglighet. Innan utrustningen ställs i ett trapphus bör dock andra möjliga förvaringsalternativ beaktas först, som källar-, vinds- och gårdsutrymmen, egna lägenheten samt utvändiga förvaringsanordningar. Om trapphuset måste användas som uppställningsplats ska utrustningen placeras med betryggande säkerhet. Dels får den inte inkräkta på den fria utrymningsbredd som krävs, dels ska elrullstolen vara av svårantändligt material. Elrullstolar och liknande utrustning får inte laddas i utrymningsvägar då laddningsmomentet utgör en

brandrisk. I de fall utrustningen inte behöver vara tillgänglig för personen inuti lägenheten kan det vara lämpligt att överväga annat förvaringsställe där laddning kan ske, exempelvis i ett cykelrum, under förutsättning att det är brandtekniskt avskilt från trapphuset. Vidare kan tillverkaren ha anvisningar för laddning samt krav på utrymmet där laddning sker.

När det gäller förvaring av föremål i trapphus kan fastighetsägare eller förvaltare ha särskilda regler för det. Regler kan även finnas av andra anledningar än brand, exempelvis för städning.

Håll trapphuset fritt från brännbara föremål och sådant som kan hindra vid utrymning. Foto: MSB

Brandfarliga varor ska hanteras på ett säkert sätt.
Foto: Pavel Koubek

Garage och förråd

Det är inte reglerat hur stora mängder av brännbara föremål, exempelvis däck, som får förvaras i ett gemensamhetsgarage. Vad som vanligen blir styrande är att brandbelastningen inte får bli högre än den som byggnaden har dimensionerats för. En brandkonsult kan hjälpa till att räkna på brandbelastningen. En tumregel kan vara att det i anslutning till fordonet får förvaras en uppsättning vinter- eller sommarkäck samt eventuella andra saker som hör till fordonet, som takräcken, takbox, bilbarnstol och liknande.

Korridorer i gemensamhetsförråd bör hållas lättframkomliga på ett sådant sätt att tillräcklig utrymningsbredd uppnås.

Brandfarliga varor i flerbostadshus

För brandfarliga varor finns ett regelverk som beskriver förutsättningarna för säker hantering, det vill säga hur de får hanteras och var de får förvaras. Exempel på brandfarliga varor är gasol, tändvätska, bensin, rödsprit, spolarvätska, aceton, spisbränsle och förtunning.

De flesta sprayburkar hör också hit, om de innehåller brandfarlig vätska eller brandfarlig drivgas. Hur hantering och förvaring av brandfarliga varor ska ske, styrs av föreskrifter från MSB och tidigare Sprängämnesinspektionen.

För hushåll gäller att man endast bör förvara brandfarliga varor för hushållets eget behov. Rekommendationen när det gäller gasbehållare är en för användning och en i reserv. Behöver hushållet totalt förvara mer än 100 liter brandfarlig vätska (bil med reservdunk inte inräknat), mer än 60 liter gasol eller mer än 10 liter acetylen eller andra brandfarliga gaser, krävs tillstånd från kommunen. Det är vanligen räddningstjänsten som hanterar dessa frågor.

Mer information om brandfarliga varor i hemmiljö finns i broschyrerna *Gasol för hem- och fritid*⁴ och *Brandfarliga vätskor i hem- och fritidsmiljö*⁵.

4. *Gasol för hem och fritid – och acetylen för privat hantering*, MSB1626.

5. *Brandfarliga vätskor i hem- och fritidsmiljö*, MSB 0129-09.

Soteld (brand i skorstenen) uppkommer vanligen på grund av pyreldning eller om veden är för fuktig. Elda enligt eldningsinstruktionen och använd torr ved. Foto: Johan Eklund

Eldning, grillning och annan värmealstrande verksamhet

Eldstäder och rökkanaler

En av de vanligaste orsakerna till brand i villor, par- och radhus är så kallad eldstadsrelaterad brand. Så är det inte i flerbostadshus där istället anlagd brand eller brand på eller runt spisen hör till de vanligaste orsakerna. I de flerbostadshus där det förekommer eldstäder eller värmepannor finns risk att eldstadsrelaterade bränder trots allt inträffar, därför behöver säkerheten kring eldstäder uppmärksammas.

Först och främst behöver de boende information om vad som gäller för eventuella lokala eldstäder som finns i byggnaden, exempelvis kakelugnar och öppna spisar i lägenheterna. Viktig information är om det får eldas i dessa, vad som i så fall får eldas, i vilken omfattning det får eldas och hur askan ska hanteras.

Om byggnaden värms upp med hjälp av en värmepanna bör rutiner för skötseln av pannan och pannrummet finnas och vara kända. Det bör framgå att det inte ska förvaras saker som inte behövs för verksamheten i pannrummet och aldrig något brännbart närmare än en meter från pannan. Det bör också anges att pannrumsdörren ska hållas stängd för att begränsa risken för brandspridning samt att väggar och bjälklag är täta mot brand- och rökspridning. Vidare bör det anges hur nyuttagen aska och sot ska hanteras. Aska och sot ska förvaras i en obrännbar behållare med tättslutande lock, lämpligen ett plåtkärl, under minst fem dygn. Det är viktigt att kärlet placeras på ett obrännbart underlag.

Ansvar för utförandet av sotning och brandskyddskontroll ligger normalt på kommunen. Kommunen och den som anlitats för detta ansvarar för att hålla reda på när sotning och brandskyddskontroll ska ske för varje byggnad.

Fastighetsägaren måste dock anmäla om det sker ny- eller ombyggnation av eldstäder och rökkanaler. Anmälan ska också ske om omfattningen av eldningen markant ökar eller om byte av bränsleslag sker. För fastighetsägare som själv önskar sota görs ansökan om egensotning hos kommunen. En förutsättning för beviljad egensotning är att sotningen genomförs på ett betryggande sätt ur brandsynpunkt.

Sedan mitten av 1990-talet finns skorstenslösa kaminer på marknaden. Bränslet till dessa är i många fall en mycket brandfarlig vätska. Kaminerna ska vara typgodkända, monteras eller placeras enligt leverantörens anvisningar och användas på ett ansvarsfullt sätt. Utrymmet som kaminen placeras i ska vara väl ventilerat.

Grillning

Om grannar inte störs av oset kan vanligen elgrillar användas på balkonger.

Kolgrillar och gasolgrillar är oftast inte lämpliga att använda på balkonger. Vid användning av sådana kan det vara en fördel om fastighetsägare först anordnar lämpliga ytor för ändamålet.

Grillning vid eldningsförbud

Kommuner och länsstyrelser kan, för att förhindra omfattande bränder i skog och mark som kan orsakas av mänsklig handling, besluta om eldningsförbud. Information om eventuellt eldningsförbud finns på kommunernas eller länsstyrelsernas hemsidor. Vanligen omfattas dock inte sammanhållen bebyggelse av eldningsförbud och därmed inte heller den egna tomten, det vill säga marken som ligger i direkt anslutning till byggnaden och som inte är allmän plats.

Verksamhet med stor brandrisk

Vissa arbeten medför särskilda risker för uppkomst av brand. Till exempel arbete med vinkelslip eller värmepistol, eller svetsning. Om sådana arbeten genomförs på en fast plats behöver oftast brandskyddet och lokalen anpassas så att risken för och konsekvenserna av en brand blir små.

Om sådana arbeten genomförs i ett flerbostadshus, i ett utrymme som inte kan betraktas som en fast arbetsplats, finns särskilda försäkringsvillkor att ta hänsyn till.

I samband med hantering av brandfarliga varor kan det finnas förbud mot införande av eld, då får man inte göra sådant som riskerar att antända varorna.

Annat som är viktigt att tänka på

Anlagda bränder är vanligare än man tror

Många bränder i flerbostadshus är anlagda. De flesta anlagda bränder startar i trapphus, källare, soprum och på vindar. Genom att hålla trapphus och gångar på vindar och i källare fria från brännbara föremål så minskar risken. Det kan vara lämpligt att hålla dörrar till källare, vindsförråd och soprum låsta. Tänk också på att inte placera fasta papperskorgar intill väggar av brännbart material eller nära ventilationsöppningar.

Bränder anläggs ofta i containers. Vid en containerbrand blir det ofta höga lågor och stark strålningvärme vilket kan innebära stor risk för brandspridning. Därför är det viktigt att tänka på placeringen av containers även om de bara är uppställda tillfälligt, som vid renoveringsarbeten. En rekommendation är att en öppen container bör stå minst sex meter från en husfasad eller utskjutande tak. Om containern är täckt av obrännbart material och alltid är låst eller på annat sätt hindrar tillträde för obehöriga, kan avståndet kortas till fyra meter. Observera att försäkringsbolag eller kommuner kan ha särskilda riktlinjer i frågan om brännbart material vid en byggnad.

Skydd mot skador efter åsknedslag

För att minska risken för dyra skador på elektroniken i exempelvis hissar, ventilation och liknande efter åsknedslag nära byggnaden, så kan överspänningsskydd installeras. Sådana skador kan ibland leda till brand i apparater och annan utrustning även lång tid efter att blixten har slagit ner. Överspänningsskador förebyggs lämpligast genom att låta en elinstallatör sätta in fasta överspänningsskydd där elledningar och liknande kommer in i byggnaden. Då kan överspänningar jordas bort och hela byggnadens elinstallationer eller teleinstallationer skyddas. Det finns inga krav på att installera den här typen av skydd, men kostnaderna för att göra det kan bli betydligt lägre än att i en oskyddad byggnad laga skadorna i efterhand. På vissa byggnader finns åskskydd som skyddar vid direkträffar. Skydden kan ha installerats utifrån rekommendation från försäkringsgivare, och om sådana skydd finns verkar det rimligt att de underhålls. Leverantören av ett specifikt åskskydd bör kunna svara på vilket underhåll som behövs. Det finns även en handbok⁶ om åskskydd där bland annat underhåll och besiktning berörs.

6. SEK Handbok 452 – Åskskyddshandboken

Gemensamma lokaler som lånas eller hyrs ut

I flerbostadshus finns ibland lokaler som lånas eller hyrs ut, exempelvis för fester eller andra arrangemang. Vid sådan uthyrning är det viktigt att information om brandskyddet inte glöms bort. I samband med uthyrningen är det lämpligt att den som hyr ut lokalen för en dialog med hyresgästen om brandskyddet. Informationen kan handla om utrymning, tillåtet antal personer, återsamlingsplats, rutiner vid eventuella larm, andra rutiner med mera. I vissa fall kan det vara lämpligt att tillsammans gå igenom lokalen innan arrangemanget. Det bör också finnas någon form av skriftlig brandskyddsinformation och checklista till hyresgästen. Sådana bör också vara uppsatta i lokalen.

På MSB:s webbplats finns en broschyr med råd om brandskydd vid tillfällig uthyrning av samlingslokaler.⁷ Räddningstjänsten kan ha särskilda riktlinjer som rör uthyrning.

Solceller och laddning av elfordon

Batteribränder och bränder orsakade av laddningsrelaterade fel inträffar, dock inte så ofta sett till det totala antalet bränder som leder till räddningsinsatser. Eftersom batterianvändningen i samhället ökar kan sådana bränder komma att öka. I fråga om exempelvis laddpunkter för elbilar så har Boverket tagit fram regler. Läs mer om reglerna på Boverkets webbplats.⁸ Installationer för laddbara fordon omfattas även av regler om elsäkerhet, som du kan läsa mer om på Elsäkerhetsverkets webbplats.⁹

Om laddning av elcyklar, elmopeder och likande anordnas i ett särskilt utrymme bör utrymmet vara brandtekniskt avskilt från trapphuset. Det finns även särskilda skåp för förvaring och laddning av batterier som kan användas i utrymmet.

Solceller, för produktion av elektricitet, omfattas av elinstallationsreglerna. På Elsäkerhetsverkets webbplats finns information och regler som berör området. I fråga om bygglov eller anmälan är det kommunens byggnadsförvaltning som ska kontaktas. Bränder i solcellsanläggningar är sällsynta, dock kan en räddningsinsats i en byggnad påverkas även om solcellsanläggningen inte omfattas av branden. En insatsplan kan vara ett stöd för räddningstjänsten vid en räddningsinsats. Till en byggnad där det finns en större solcellsanläggning kan det därför vara lämpligt om anläggningsägaren tar fram en insatsplan med stöd från installatören, och i samråd med räddningstjänsten.

Om en byggnad är försedd med solceller finns det krav i elinstallationsreglerna på att det ska finnas varningsanslag vid anslutningspunkten och elcentralen. Genom varningsanslagen får räddningstjänsten reda på att byggnaden är försedd med solceller och kan anpassa sin taktik vid en insats.

En solcellsanläggning ska förses med de varningsskyltar och den märkning som krävs. Foto: MSB

7. *Brandskydd vid tillfällig uthyrning av samlingslokaler*, MSB 0137-09.

8. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/laddning-av-elfordon/>

9. <https://www.elsakerhetsverket.se/privatpersoner/din-elanlaggning/bygga-och-renovera/installation-for-laddning-av-elbil/>

Exempel på sådant som kan regleras i hyresavtal eller andra avtal

Brandvarnare

Fördelning av vem som har ansvaret för uppsättning och skötsel av brandvarnare, mellan fastighetsägare och hyresgäster.

Förvaring i allmänna utrymmen och i förråd

Genom avtal kan det exempelvis förtydligas:

- att hyresgästen inte får förvara brännbara föremål i utrymningsvägar eller obrännbara föremål som hindrar en utrymning
- var mopeder och liknande får parkeras och förvaras
- att hyresgästen endast får förvara brandfarliga varor på angivet sätt och i angivna mängder. Hänvisning kan också göras till lagen om brandfarliga och explosiva varor och föreskrifter meddelade med stöd av lagen.

Heta arbeten

Om, och i så fall på vilka villkor, de boende får utföra så kallade ”heta arbeten” i eller vid byggnaden, exempelvis svetsning, ogräsbränning, arbete med sliprondell och liknande. Hur sådant får ske är ofta reglerat i fastighetsägarens försäkringsvillkor.

Grillning

Hur får grillning ske på till exempel en balkong eller en uteplats? En kolgrill eller gasolgrill är som regel inte lämplig att använda på balkonger, medan elgrillar normalt kan vara godtagbara om inte grannarna störs.

Förslag på kontrollrutiner

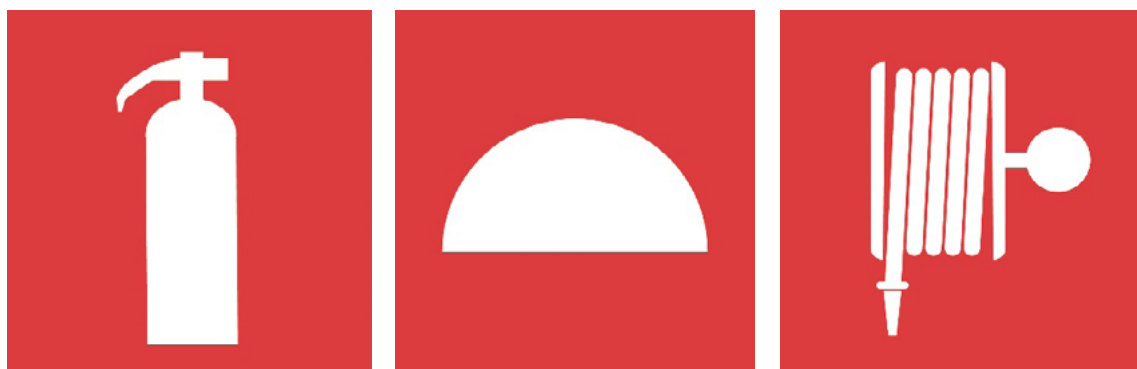
För att hålla ordning på brandskyddet kan det vara lämpligt att ta fram checklistor som stöd vid kontrollerna. Det kan räcka med generella checklistor under förutsättning att kontrollanten vet vad som behöver kontrolleras. Större flerbostadshus och komplicerade brandskyddsinstallationer utgör exempel på när det kan behövas mer anpassade listor.

Checklistor kan vara digitala eller i pappersform. Det viktigaste är att syftet med kontrollerna uppnås, det vill säga att eventuella brister identifieras och åtgärdas så att brandskyddet hålls på en skälig nivå. Det är lämpligt att samla informationen om brandskyddet någonstans, digitalt eller i en pärm.

På kommande sidor finns förslag på kontrollpunkter. Vilket kontrollintervall som är lämpligt varierar exempelvis mellan olika brandskyddsinstallationer och utifrån den allmänna ordningen i eller vid byggnaden. Om det vanligen inte upptäcks några bris-

ter i brandskyddet vid kontrollerna så kan intervallet i många fall förlängas, dock inte så att leverantörens anvisningar överskrids. En generell grund kan vara månads- eller kvartalskontroller, men det gäller inte för alla brandskyddsinstallationer. Som exempel behöver kontroll och skötsel av brandgasventilation (rökluckor) vanligen göras en gång per år medan trapphusen kan behöva tätare kontroller. När det gäller genomlysta utrymningsskyltar behövs vanligen månads- eller kvartalsvisa kontroller för att säkerställa att de lyser och inte skymms. Armaturernas nöddrift (batteri) kan behöva kontrolleras en gång per kvartal medan långtidstest av batterikapaciteten kan behöva göras minst en gång per år. Det finns även utrymningsskyltar och nödbelysningsarmaturer med självtest.

Sammanfattningsvis är det viktigt att de som kontrollerar brandskyddet vet vilka kontroller och vilken skötsel som behövs för de brandskyddsinstallationer som finns i byggnaden.

Exempel på brandredskapsskyltar. Skylten med en vit halvmåne kan bland annat kompletteras med texterna "Räddningsväg får ej blockeras", "Brandsektionering", "Röklucka", "Stigarledning" och "Brandfilt". Skyltar av olika slag finns för nedladdning på Arbetsmiljöverkets webbplats: <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/skyltar/>.

Exempel på kontrollpunkter, månad eller kvartal

Brandcellsgräns

- ☒ Branddörr är försedd med dörrstängare där så krävs.
- ☒ Dörr är inte uppställd. Dörrstängare fungerar.
- ☒ Dörr sluter tätt och fallkolv går in i slutbleck.
- ☒ Dörr, lucka och fönster i brandcellsgräns är tät.
- ☒ Genomföring (t ex rör och kablar) i brandcellsgräns (väggar, bjälklag och vindssektionering) är tätad i föreskriven brandteknisk klass.
- ☒ Vindssektionering markeras med utvändig skylt.
- ☒ Ventilationssystems funktion vid brand kontrolleras och sköts enligt leverantörens anvisningar.

Handbrandsläckare och inomhusbrandpost

- ☒ Utrustningen är synlig, placerad på avsedd plats och lätt att komma åt.
- ☒ Användarinstruktionen är vänd utåt och fullt läsbar.
- ☒ Utrustningen är inte synligt skadad.
- ☒ Utrustningen har en väl synlig skylt.
- ☒ Årlig service av servicetekniker är genomförd.
- ☒ Släckarens tryckindikator (om sådan finns) visar rätt tryck.
- ☒ Släckaren är plomberad.

Utrymningsväg

- ☒ Utrymningsväg (t ex trapphus) och väg till utrymningsväg (t ex källarkorridor) är inte blockerade. Utrymningsväg är fri från brännbara föremål.
- ☒ Dörr till och i utrymningsväg är lätt att öppna och öppningsbeslag fungerar.
- ☒ Utrymningsväg markeras med utrymningsskylt där så krävs.
- ☒ Genomlyst eller belyst skylt lyser. Underhållsåtgärder utförs enligt leverantörens anvisningar.
- ☒ Nödbelysning tänds vid provning. Underhållsåtgärder utförs enligt leverantörens anvisningar.

Brandvarnare

- ☒ Brandvarnare är placerad på avsedd plats.
- ☒ Brandvarnare fungerar vid test och är ren.

Ordning och reda

- ☒ Skräp förvaras på avsedd plats.
- ☒ Sopkärl/containers är placerade så att en brand inte kan spridas till byggnader.
- ☒ Vegetationen runt byggnaden kontrolleras med hänsyn till risk för brand och spridning. Eventuella skyltar för brandgasventilation i källare är synliga.
- ☒ Elektrisk utrustning är oskadd.

- ☒ Inga blinkande eller glödande lysrör.
- ☒ Brandfarliga varor hanteras på ett säkert sätt.
- ☒ Räddningsvägar och uppställningsplatser är framkomliga, snöröjda och fria. Räddningsvägar är markerade med skyltar.
- ☒ Lås till bommar vid räddningsvägar kan enkelt låsas upp (eller forceras) av räddningstjänsten.

Exempel på kontrollpunkter, årliga

Brandgasventilation

- ☒ Rökluckor öppnar vid provning.
- ☒ Om brandgasventilation utgörs av fönster, att de är öppningsbara (med hänsyn till risken för fallolycka).
- ☒ Öppningsanordning för rökluckor markeras med skylt.
- ☒ Att underhåll av luckor görs enligt anvisning.
- ☒ Styr- och reglerfunktioner fungerar.
- ☒ Frånluftsfläktar startar, och eventuella tilluftsfläktar startar och öppningar öppnas.

Systemkontroll

- ☒ Brandskyddet kontrolleras och sköts enligt rutin, även delar som inte omfattas av denna lista. Dokumentationen ger en bra kontroll över brandskyddet.
- ☒ Organisationen har tillräckliga kunskaper om brandskyddet.
- ☒ De boende informeras om brandskydd. Nya hyresgäster får brandskydds-information.
- ☒ Hyresgäster uppmanas att testa och rengöra brandvarnare samt att byta batteri vid behov. Hjälp bör erbjudas den som har svårt att klara det själv. Det kan vara lämpligt att informera hyresgästerna inför advent. Brandvarnare testas lämpligen månadsvis genom att trycka på testknappen.
- ☒ Sotning och brandskyddskontroll utförs enligt de frister som gäller.

Stigarledning

- ☒ Luckor är oskadda, märkta med skyltar och ej blockerade.
- ☒ Luckor är lätt öppningsbara med avsedd nyckel.
- ☒ Armaturer är inte synligt skadade.
- ☒ Efter motionering av ventiler är eventuell inkommande ventil öppen och uttags-ventiler är stängda.

Exempel på checklista, kvartal

Kontrolljournal brandskydd, kvartal				
Organisation: BRF Brandskyddet		Kontrollant och datum: I Eldh, 2021-06-11		
Brandcellsgräns	Ok	Anm	Kommentar	Åtgärdat
(Lägenheter, vind, källare och maskinrum är egna brandceller i byggnaden.)				
Branddörrar är försedda med stängare där så krävs.	ok			
Dörr är inte uppställd. Dörrstängare fungerar.	ok			
Dörr sluter tätt och fallkolv går in i slutbleck.		Anm	Fallkolvar i källardörrar var lite tröga. Smörjdes.	11-Jun
Dörr, lucka och fönster i brandcellsgräns är tät.	ok			
Genomföring (t ex rör och kablar) i brandcellsgräns är tätad i föreskriven brandteknisk klass.		Anm	Kabelgenomföringar i vindsbjälklag ej brandtätade. Brandtätningssfirma åtgärdar bristerna 2021-06-15.	15-jun Se protok.
Vindssektionering markeras med utvändig skylt.	ok			
Ventilationssystemets funktion vid brand kontrolleras och sköts enligt leverantörens anvisningar.		Anm	Brandspjäll fellarmar. Ventilationsfirma undersöker felet den 17-jun.	17-juni Se protok.
Utrymningsväg	Ok	Anm	Kommentarer	Åtgärdat
Utrymningsväg (t ex trapphus) och väg till utrymningsväg (t ex källarkorridor) är inte blockerade. Utrymningsväg är fri från brännbara föremål.		Anm	Barnvagnar i trapphusen. Upplyste boende om risken och barnvagnarna flyttades omgående. Skickade ut info till alla boende om att inte ha brännbara föremål i trapphus.	11-Jun
Dörr till och i utrymningsväg är lätt att öppna och öppningsbeslag fungerar.	ok			
Utrymningsväg markeras med utrymningsskylt där så krävs.		Anm	Utrymningsskylt i källare fellarmade vid test. Bytte batteri, därefter ok.	12-Jun
Genomlyst eller belyst skylt lyser. Underhållsåtgärder utförs enligt leverantörens anvisningar.	ok			
Nödbelysning tänds vid provning. Underhållsåtgärder utförs enligt leverantörens anvisningar.				

Figur 1. Kontrollpunkterna "Brandcellsgräns" och "Utrymningsväg" som en del av en checklista.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap